

4. Rachieru, Adrian Dinu, *Poeți din Basarabia: (un veac de poezie românească)*, Editura Academiei Române, București; Știința, Chișinău, 2010.

5. Roșca, Timofei, *Structuri lirice în poezia anilor '60*, Elan Poligraf, Chișinău, 2007.

VALORIFICAREA TEORIILOR COMUNICĂRII ÎN DIDACTICA LIMBILOR

*Liubovi CIBOTARU, lector universitar,
Liudmila CERNOGLAZOVA, Universitatea din Tiraspol*

Summary

The esearches on the status of mother tongues and literature in school studies have become increasingly diverse and nuanced in recent years. This aspect, influenced by new perspectives on knowledge, the impact of new media and new technologies, the general and global phenomenon of digitalisation of forms of communication, has implications for the aims and content of education. Education today has three important roles:

1. a personal one (which develops the individual talents and sensibilities of the student);

2. a cultural one (provides a profound understanding of the world);

3. an economic one (it forms the necessary skills for young to be able to earn their living).

In order to reach these goals, the teacher will achieve the most important competence with which the young person will step into the life - the competence of communication.

Cercetările privind studiul limbilor și literaturilor materne în școală au devenit, în ultimii ani, din ce în ce mai diverse și nuanțate. Acest aspect, influențat de noi perspective asupra cunoașterii, de impactul noilor media și al noilor tehnologii, de fenomenul general și global de digitalizare a formelor de comunicare, are consecințe asupra scopurilor și conținuturilor educației. Educația, azi, are trei roluri importante:

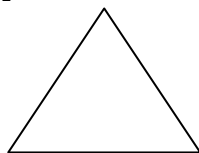
1. unul personal (care dezvoltă talentele și sensibilitățile individuale ale elevului);
2. unul cultural (oferă o înțelegere profundă a lumii);
3. unul economic (le formează tinerilor abilități necesare pentru a-și putea câștiga existența).

Pentru a realiza aceste deziderate, profesorul va realiza cea mai importantă competență cu care tânărul va păși pragul vieții – competența de comunicare.

Interesul cercetătorilor de a defini comunicarea are origini încă din antichitate. Aristotel, în *Retorica* sa, identifică trei elemente importante ale comunicării: vorbitorul, tema/subiectul discursului și auditoriul.

Pentru a realiza o comunicare eficientă, vorbitorul trebuie să cunoască tema, să știe care sunt așteptările auditoriului și să-și construiască o voce (să-și asume un rol) prin care să poată prezenta convingător ceea ce vrea să spună. În viziunea lui Aristotel, un vorbitor poate avea impact asupra auditoriului dacă îmbină armonios *logosul* – cuvintele și argumentele folosite – *cu ethosul* – consistența morală care îi face credibili în fața publicului – și cu *pathosul* – pasiunea și implicarea pe care le arată față de ceea ce spune (Triunghiul lui Aristotel).

Vorbitor

Auditoriu

Temă/Subiect

Modelul lui Buhler

Acest model, conceput în 1934, păstrează cele trei elemente ale comunicării definite de Aristotel ca reper și, în plus, definește trei funcții ale limbajului asociate acestor trei elemente:

- Funcția referențială sau de reprezentare (care trimite la temă, la obiectele, stările, faptele descrise);
- Funcția expresivă (care implică subiectivitatea vorbitorului);
- Funcția conativă sau de apel (care mizează pe un anumit efect asupra receptorului).

Modelul este cunoscut și ca Modelul Organon, accentuând ideea că limbajul este doar un mijloc folosit pentru a comunica (în greacă *organon* înseamnă *instrument, organ*).

Toate cele trei funcții sunt active concomitent în orice act de comunicare, dar o funcție poate fi dominantă în contexte diferite. Acest triunghi reprezintă minimumul necesar pentru stabilirea unei comunicări eficiente.

Modelul lui Jakobson

Lucrările lui Bühler l-au influențat pe lingvistul Roman Jakobson, care va construi unul dintre cele mai cunoscute modele ale comunicării (1960). Acesta adaugă încă trei parametri față de modelul lui Bühler, și anume : mesajul, codul și canalul. Jakobson asociază fiecărui parametru al situației de comunicare o anumită funcție a limbajului, astfel, cele trei funcții adăugate de Jakobson sunt:

- Funcția poetică;
- Funcția metalingvistică;
- Funcția fatică.

O idee importantă în această structură este următoarea: pentru a fi înțeles, mesajul trebuie construit din elemente cunoscute deopotrivă de emițător și de receptor. Mesajului îi corespunde *funcția poetică*, prin care se pune în valoare mesajul ca atare, forma în care este structurat/organizat acesta. Funcția poetică este pregnantă nu doar în texte literare, ci și **în reclame**: *Femeia este o insulă/FIDJI este parfumul ei*, **în proverbe**: *Bate șaua să priceapă calul*, *Ce-i în mână nu-i minciună*, **în slogane electorale**: *Da, noi putem!* (Obama).

Codul se referă la tipul de semnale utilizat: lingvistic, gestual, vizual, sonor etc. Prin funcția metalingvistică se controlează *codul*,

cuvintele folosite, discutându-se înțelesul sau forma pentru a sprijini înțelegerea lor corectă.

Canalul reprezintă mediul prin care mesajul ajunge de la emițător spre receptor: aerul prin care circulă vocea în comunicarea orală; scrisoarea, telegrama, biletul – în comunicarea scrisă; telefonul, faxul, poșta electronică – în comunicarea rapidă la distanță.

Funcția fatică este cea prin care se controlează canalul și se menține contactul dintre interlocutori, prin verificări și confirmări: *Alo, Hei, Mă ascuți, Așa, așa ș.a.*

Modelul lui Hollidey

Cadrul conceput de Hollidey (1973) statuează importanța limbajului în dezvoltarea copilului ca ființă socială. El pornește de la premisa conform căreia copiii sunt motivați să învețe limbajul pentru că acesta le servește anumitor scopuri.

Primele patru funcții îi ajută pe copii să-și satisfacă nevoile fizice, emoționale și sociale. Aceste funcții sunt :

- Funcția instrumentală.
- Funcția reglatorie.
- Funcția interacțională.
- Funcția personală.

Funcția instrumentală, în viziunea lui Hallidey, apare când copilul folosește limbajul pentru a-și exprima nevoile; funcția reglatorie este activă când copilul le spune celorlalți ce să facă; prin funcția interacțională limbajul este construit în relații cu ceilalți; iar funcția personală îi ajută pe copii să-și exprime sentimentele, opiniile și propria identitate.

Următoarele trei funcții îl ajută pe copil să se raporteze la context, la mediul care îl înconjoară:

- funcția euristică;
- funcția imaginativă;
- funcția reprezentatională.

Funcția euristică este folosită pentru informații, funcția imaginativă este activată când copilul spune povești și glume, pentru

a crea o lume imaginară, funcția reprezentatională este utilizată pentru a furniza informații despre lumea înconjurătoare.

Se recomandă ca, din grădiniță, educatorul/profesorul să le propună elevilor sarcini care să le solicite folosirea conștientă a acestor funcții.

După Holliday, odată cu creșterea copilului și asimilarea conștientă a limbii materne, aceste funcții fac loc altor trei metafuncții:

- funcția ideatională;
- funcția interpersonală;
- funcția textuală.

Prin aplicarea funcției ideatională, limbajul structurează experiențele și ne determină modul de a gândi, de a privi lucrurile, de a înțelege ce se întâmplă. Este o funcție a subiectivității, pe care o persoană o folosește când își asumă un punct de vedere și când se poziționează față de ceilalți. Funcția interpersonală este cea prin care întreținem relații sociale și prin mijlocirea căreia interacționăm cu ceilalți. Funcția textuală este cea care ne ajută să construim texte coerente, cu sens, să facem legătura dintre cuvinte, propoziții, fraze.

Modelul jakobsonian al *situației de comunicare* și al funcțiilor limbajului, menționate și în curricula noastră școlară, poate fi aplicat în cadrul tuturor activităților de învățare și exersare a competenței de comunicare. Fie că e vorba de textul scris sau oral.

Ideea pe care o promovăm în cadrul acestui articol este să analizăm orice situație de comunicare prin prisma funcțiilor dominante ale limbajului. O astfel de abordare îi poate ajuta pe elevi:

1. Să identifice parametrii esențiali ai situației de comunicare, în primul rând – pentru a ajunge la comprehensiunea mesajelor orale și scrise, în al doilea rând – pentru a-și dezvolta propria competență de comunicare prin identificare și exersarea unor funcții diferite ale limbajului;

2. Să interpreteze mesajele din perspectiva funcțiilor limbajului și să exerseze folosirea tuturor funcțiilor limbajului,

înțelegând astfel complexitatea comunicării care nu reprezintă doar transmitere de informații, ci și alte lucruri extrem de importante pentru evoluția copilului.

3. Să poată adapta orice comunicare la diferiți parametri ai situației de comunicare sau la relațiile dintre vorbitori.

4. Să dobândească abilități de receptare care să-i prevină asupra intenției de manipulare prin limbaj în diferite scopuri.

Așa cum menționează Alina Panfil [7, pp. 54-55], parametrii comunicării, fie ea orală sau scrisă, trebuie să se constituie cadru al tuturor activităților de comunicare. În acest sens, autoarea recomandă întrebările propuse de Sophie Moirand, în 1990:

- Cine comunică?
- Cui i se comunică?
- Ce comunică?
- Despre ce comunică?
- Cu ce scop comunică?
- În prezența cui comunică?
- Unde? Când? Cum?
- Care sunt relațiile dintre cei care comunică?
- Care sunt relațiile dintre cei care comunică și ce este comunicat?

Profesorii pot încerca să acopere cât mai bine funcțiile limbajului atunci când concep sarcini pentru cele patru deprinderi integratoare: ascultate, vorbire, lectură, scriere.

Modelele lui Austin și Searle

Austin fundamentează ideea că în structura oricărui act de vorbire pot fi distinse trei tipuri de acte:

- *Acte locuționare* (vorbitorul emite anumite combinații de sunete, sub forma unor enunțuri care au anumite semnificații lexicale și gramaticale).

- *Acte ilocuționare* (prin care vorbitorii exprimă o anumită intenție comunicativă).

- *Acte perlocuționare* (se urmărește realizarea unui anumit efect asupra interlocutorului).

Modelul lui Sculz von Thun

Acest model a fost elaborat în 1977. Cercetătorul german Sculz von Thun consideră că orice enunț al unei persoane are trei fațete sau niveluri. Fiecare enunț conține, fie că vrem sau nu vrem, mesaje simultane :

1. O informație factuală, despre ce vorbește emițătorul: fapte, date etc. (pentru acest nivel sunt relevante trei criterii: al adevărului, al relevanței, al suficienței).

2. Autorelevare, ce dezvăluie emițătorul despre sine, cum se arată celorlalți.

3. Un indiciu privind relația dintre mine și interlocutor – ce cred despre acesta și cum mă raportează la el.

4. Un apel – ce vrea să facă partenerul de comunicare, acest nivel se referă la modul în care vorbitorul dorește să aibă un impact, o influență asupra receptorului și se concretizează în dorințe, rugăminți, sfaturi.

Ne putem imagina cele patru fețe ale unui enunț prin patru guri ale emițătorului și prin patru urechi ale receptorului. Din perspectivă psihologică, toate cele patru guri și cele patru urechi participă la comunicare. Calitatea comunicării depinde de felul în care acestea funcționează. Am mai menționat că această interacțiune depinde de cine cu cine comunică, vârsta, relațiile, interesul, continuitatea comunicării. Între copii, lucrurile se simplifică. Cu cât sunt mai mici, cu atât discută fără semnificații și aluzii complexe, situația se schimbă pe parcursul școlarizării, când elevii interacționează cu mai mulți profesori, cu directorul școlii, cu părinții etc.

Un exemplu în acest sens ar putea fi discuția dintre o mamă și fiica acesteia:

- *Mamă, sâmbătă am o zi de naștere.* (Copilul intuiește să îi spună mamei mai multe lucruri – nu va participa la curățenia de

sâmbătă, are nevoie de cadou, are nevoie de vestimentația potrivită pentru ieșire).

- *Cine te-a invitat, scumpa mea, în ospeție ?* (Mama meditează la persoana care a invitat-o, cât de importantă este persoana pentru relația cu fiica ei, cum se va descurca cu treburile casnice în lipsa fiicei, cam ce sumă de bani va fi solicitată pentru cadou...).

Atunci când emițătorul accentuează o fațetă, iar receptorul aude o altă latură a mesajului, apar neînțelegeri. Fiica poate insista pe banii pentru cadou, iar mama – pe imposibilitatea de a se descurca cu treburile casnice. Vor prevala, în această comunicare, argumentele și dorința de a se înțelege, cu mici cedări. De exemplu, cadoul poate fi selectat acasă sau făcut în condiții casnice, iar treburile casnice, făcute pe parcursul săptămânii.

Această descriere ne ajută să conștientizăm importanța pe care o acordă fiecare profesor competențelor școlare în general și competenței de comunicare în mod special.

Scopul educației lingvistice și literare în școală este realizarea și dezvoltarea competenței de comunicare la limba maternă, apoi la limbile străine pe care le studiază elevii. Profesorii, începând din școala primară, încearcă să găsească cele mai eficiente căi pentru a realiza această competență, care, de fapt, este temelia constituirii personalității elevului. Mai întâi, însă, este crucial să înțelegem componentele acestei competențe importante și apoi să putem lucra pe fiecare componentă aparte.

Bibliografie

1. Ilie, Denisa, Ghid practic de literatură, Editura Carminis, 2014.
2. JINGA, E., ISTRATE, E., Manual de pedagogie. Ed. Polirom, Iași, 1998.
3. JOIȚA, E., Management educațional. Profesorul – manager: roluri și metodologie, Editura Polirom, Iași, 2000.
4. JIOIȚA, E., Pedagogie și elemente de psihologie școlară, Ed. Arves, Craiova, 2003.

5. OPREA, C., Strategii didactice interactive, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2009.
6. PATRAȘCU, D., ROTARU, T., Factorii de luare a deciziei, în: Cultura managerială a profesorului: Teoria și metodologia formării, U.P.S. „I. Creangă”, Chișinău, 2006.
7. PANFIL, A., Structuri didactice deschise, 2003.
8. PEASE A., B., Abilități de comunicare, București, 2007.
9. PÂSLARU, VL., Introducere în teoria educației literar-artistice. Colecția dileme contemporane, Editura SIGMA, București, 2013.
10. PĂNIȘOARĂ, Ion Ovidiu, Comunicarea eficientă, Polirom, Iași, 2008.
11. PĂUȘ, V. A., Comunicarea și resursele umane, Polirom, Iași, 2006.

MOTIVUL APEI ÎN POEZIA LUI DUMITRU MATCOVSCHI

Dumitrița SMOLNIȚCHI, dr., conf. univ.

Summary

Water is a primary element. In mythology and folklore the symbolic meanings of water are numerous and varied. The aquatic imagery of D. Matcovschi's poetry have a structure in particular on the following mito-folkloric meanings: as a symbol of life, regeneration and purity. Water appears both as a spring, river, sea, and under the drop of dew, rain, tear. The entire existentially matcovschian imaginary is under the sign of the aquatic: the country, the house, the mother, the beloved... The water is the matter that integrates the being into the universal circuit of the elements.

Apa e un element primordial, alături de aer, foc și pământ – toate regăsindu-se, în poezia lui Dumitru Matcovschi, sub forma unor simboluri și motive fundamentale.

Apa are virtuți nebănuite. Biblia spune că omul a fost făurit din lut și apă, „că cerurile erau demult și că pământul s-a închegat, la cuvântul Domnului, din apă și prin apă”.

În mitologie și folclor semnificațiile simbolice ale apei sunt multiple și variate. Preluând unele dintre ele, imaginarul poetic